

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060404

DOM
2025-01-13
Stockholm

Mål nr
M 3892-24

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Växjö tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2024-03-08 i mål nr M 6362-23, se bilaga A

PARTER

Klagande

Länsstyrelsen i Kalmar län
391 86 Kalmar

Motpart

L.A.

SAKEN

Dispens från biotopskydd avseende odlingsröse och stenmur på fastigheterna A m.fl. i Kalmar kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Med ändring av mark- och miljödomstolens dom fastställer Mark- och miljööverdomstolen Länsstyrelsens i Kalmar län beslut den 14 november 2023, dnr 1931-2022.

Dok.Id 2138260

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.avd6@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00–16:30

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Länsstyrelsen i Kalmar län (länsstyrelsen) har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen i *första hand* ska upphäva mark- och miljödomstolens dom och fastställa länsstyrelsens beslut, och i *andra hand* ska ändra mark- och miljödomstolens dom och ge dispens endast för 2–3 meter av stenmur 5 i södra änden.

L.A. har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Länsstyrelsen har till stöd för sin talan anfört i huvudsak följande.

Att se ny teknik som GPS-styrda maskiner som särskilda skäl för dispens riskerar att medföra att en stor andel biotoper försvinner. All ny teknik som används i jordbruket används för att det förbättrar förutsättningarna. Skyddade biotoper som egentligen inte ligger i vägen för brukning kan behöva tas bort i förhållande till GPS-teknik för att de ligger i vägen när ytterkanter mäts in eller för att de hamnar i vägen för raklinjer. Det innebär att även långsgående murar som idag inte är ett brukningshinder kan behöva tas bort i förhållande till GPS-teknik. Det är orimligt att ge dispens för att ta bort biotoper som endast är i vägen på grund av ny teknik som kräver full framkomlighet längs kanter och på raka linjer över åkrar. Om det ska ses som ett särskilt skäl att kunna använda den senaste tekniken finns det risk för att ett stort antal skyddade biotoper kommer att tas bort även på större åkrar.

Sökanden har för odlingsröse 2 lämnat in en beräkning som visar negativt värde för jordbrukets nettoresultat och samhällets miljönytta. Det är därför inte visat att åtgärden behövs för att utveckla eller bibehålla ett aktivt brukande av jordbruksmarken. För att kunna visa att man uppfyller de särskilda skälen enligt 7 kap. 11 b § miljöbalken behöver sökanden utveckla skälen till att åtgärden ger positiva effekter som överstiger kostnaderna trots att beräkningen visar negativa resultat. Att en sökande antas ha gjort en bedömning på företagsekonomiska grunder när denne lämnar in ansökan kan inte räcka som särskilda skäl. Om så var fallet skulle det inte behövas någon beräkning

överhuvudtaget. Föreslagna kompensationsåtgärder får inte vägas in i bedömningen om en dispens kan ges på det sätt som mark- och miljödomstolen gjort.

Stenmur 5 är en längsgående mur, vilket inte försvårar brukandet lika mycket som en tvärgående mur eftersom den inte ligger i vägen för bruksriktningen. Det har betydelse i beräkningen av en dispensåtgärds företags- och samhällsekonomiska nettovärde. Den trånga passagen mellan stenmur 5 och åkerkanten kan i vart fall undvikas genom att ge dispens för 2–3 meter i södra änden av stenmur 5. På så sätt får man plats med en vändteg söder om muren.

L.A. har till stöd för sitt bestridande anfört i huvudsak följande.

Det är bra att mark- och miljödomstolen tagit hänsyn till att han utan dispens hindras från att använda ny teknik på dessa skiften med nuvarande arrondering och att det kan göra marken mindre brukningsvärd på sikt. Det beräkningsverktyg som används för att beräkna den ekonomiska nyttan av åtgärden är bra som utgångspunkt, men det saknar den praktiska aspekten av att använda t.ex. ny teknik som GPS-styrning. Dispens behövs för att kunna utveckla och bibehålla ett aktivt brukande av den aktuella jordbruksmarken. Marken har legat i träda/äldre vall i ca 15 år men de senaste åren har han lagt energi på att få marken brukningsvärd och producera mat på den. För att få marken att ingå i växtföljden måste hans maskiner kunna användas där. Ekipagen är 24 meter i arbetsbredd. Det går inte att sprida växtskyddsmedel på ett bra sätt eftersom biotoperna är i vägen för GPS-styrningen och för arbetsbredden. Enligt ingiven ekonomisk kalkyl är det bättre att odla mat på marken än att den ligger i träda om tillräckliga skördar uppnås. Då är det en förutsättning att det finns möjlighet att gödsla och sprida växtskydd. För att det ska vara möjligt måste de två kvarvarande biotoperna flyttas.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Rättsliga utgångspunkter

Dispens från biotopskyddet kan ges i det enskilda fallet om det finns särskilda skäl, se 7 kap. 11 § andra stycket miljöbalken. För åtgärder som underlättar för jordbruket ska

det, enligt 7 kap. 11 b § miljöbalken, anses finnas särskilda skäl om åtgärden behövs för att utveckla eller bibehålla ett aktivt brukande av jordbruksmark (första punkten) och om biotopskyddets syften fortfarande kan tillgodoses med hänsyn till förekomsten av samma typ av biotopskyddsområden eller med hänsyn till naturvärdena hos det biotopskyddsområde som dispensen avser och de naturvärden som biotopskyddsområdet bidrar till i landskapet (andra punkten).

Enligt förarbetena till 7 kap. 11 b § miljöbalken innebär kravet i första punkten att sökanden bör visa att åtgärden medför positiva effekter för jordbruksföretaget i form av lägre kostnader eller högre avkastning som sammantaget är större än kostnaderna för att genomföra åtgärden. Kravet i andra punkten ska anses uppfyllt om ansökan gäller biotopskyddsområden som är vanligt förekommande eller som har naturvärden som är ringa. Dispens bör inte ges om borttagandet riskerar att hota arter som beroende av den specifika typen av biotop. (Se prop. 2013/14:141 s. 113 f.).

Behövs åtgärden för att utveckla eller bibehålla ett aktivt brukande av jordbruksmark?

Av L.A.s talan i tidigare instanser framgår att han kan bruka marken genom att sprida gödsel och växtskyddsmedel med äldre teknik, men att han i så fall mest sannolikt hoppar över spridning i nära anslutning till biotoperna. Han har dock investerat i GPS-teknik och med sådan styrning kan han optimera körningen och säkerställa att ingen dubbelspridning sker.

Ett önskemål att använda ny teknik såsom GPS-styrning utgör i sig inte särskilda skäl för dispens från det biotopskydd som stenröse 2 och stenmur 5 omfattas av. För att få dispens behöver L.A. visa att kraven för dispens är uppfyllda i det här fallet.

L.A. har gett in beräkningar som gjorts med hjälp av Jordbruksverkets och Hushållningssällskapets beräkningsverktyg för att visa på de ekonomiska effekterna av de ansökta åtgärderna. Det finns skäl att vara försiktig med att ensamt lägga beräkningsverktygets resultat till grund för bedömningen av dispensfrågan och det måste alltid ske en saklig bedömning av omständigheterna i det enskilda fallet.

Beräkningsverktygets värde ligger framför allt i att det kan ge en indikation på om förutsättningarna för dispens är uppfyllda (se MÖD 2017:65).

De ingivna beräkningarna utgår från att det biologiska bevarandevärdet av båda biotoperna klassas som normalt. Beräkningen för odlingsröse 2 visar ett negativt resultat. Beräkningen för stenmur 5 visar ett positivt resultat, men utgår från att muren är tvärgående i stället för längsgående utifrån redovisad körriktning. Mark- och miljööverdomstolen bedömer i likhet med länsstyrelsen att den faktorn har stor betydelse för vad effekten kan antas bli för jordbruksföretaget. Att stenmur 5 är längsgående ger, med alla andra faktorer oförändrade, ett negativt resultat för även denna åtgärd.

L.A. har även gett in viss komplettering av den ekonomiska kalkylen, som avser en jämförelse av jordbruksmarkens avkastning vid träda, odling av höstvetete och odling av våraps. Mark- och miljööverdomstolen bedömer dock att L.A. varken genom sina uppgifter, ingivna beräkningar, den kompletterande kalkylen eller utredningen i övrigt har visat att kravet enligt 7 kap. 11 b § första punkten miljöbalken är uppfyllt, dvs. att åtgärderna behövs för att utveckla eller bibehålla ett aktivt brukande av jordbruksmark.

Kan biotopskyddets syften fortfarande tillgodoses?

Vid en bedömning av om biotopskyddets syften fortfarande kan tillgodoses om en skyddad biotop tas bort ska prövningsmyndigheten bedöma hur stor betydelse den berörda biotopen har för att tillgodose biotopskyddets syften i området. För att kunna ta ställning krävs ett bedömningsunderlag som beskriver om de aktuella biotopskyddsområdena är vanligt förekommande eller har naturvärden som är ringa (se Naturvårdsverkets vägledning Tillämpning av 7 kap. 11 b § miljöbalken, 2019-11-29, s. 17).

Till skillnad från mark- och miljödomstolen anser Mark- och miljööverdomstolen att det inte finns något underlag i målet som beskriver hur vanliga biotoperna är i området eller vilka naturvärden de aktuella biotoperna innehåller. Det innebär att inte heller kravet i 7 kap. 11 b § 2 miljöbalken är uppfyllt.

Är det oproportionerligt att inte meddela dispens?

Om förutsättningarna i såväl första som andra punkten i 7 kap 11 b § miljöbalken är uppfyllda ska det anses finnas särskilda skäl för dispens. Bestämmelsen preciserar de särskilda skäl som enligt 7 kap. 11 § krävs för dispens, när det gäller åtgärder inom ett generellt skyddat biotopskyddsområde, och tillämpas i första hand. Visst utrymme finns dock att medge ansökan enligt 7 kap. 11 § miljöbalken även om förutsättningarna i 7 kap. 11 b § miljöbalken inte är uppfyllda, med den intresseavvägning som regleras i 7 kap. 25 § (se ovan nämnda förarbeten s. 114 och NV:s vägledning, jfr MÖD 2006:16).

Mark- och miljööverdomstolen finner vid denna intresseavvägning att den inskränkning i L.A.s rätt att använda marken genom att dispens inte kan meddelas för stenvägg 2 och odlingsröse 5 inte går längre än vad som krävs för att syftet med biotopskyddet ska tillgodoses.

Sammanfattning

Mark- och miljödomstolens dom ska mot bakgrund av det anförda ändras och länsstyrelsens beslut att inte ge dispens för odlingsröse 2 och stenvägg 5 ska fastställas.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättslagmannen Vibeke Sylten, tekniska rådet Yvonne Eklund, hovrättsrådet Helen Blomberg, referent, och tf. hovrättsassessorn Anna Lundgren.

Föredragande har varit Julia Lodén.

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2024-03-08
meddelad i
Växjö

Mål nr M 6362-23

PARTER

Klagande

L.A.

Motpart

Länsstyrelsen i Kalmar län
391 86 Kalmar

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Kalmar läns beslut 14 november 2023, dnr 1931-2022, se bilaga 1 (sid. 7/underbilaga 1 här utelämnad)

SAKEN

Dispens från biotopskydd avseende borttagande av odlingsröse och stenvägg på fastigheterna A m.fl., Kalmar kommun

DOMSLUT

Dispens

1. Mark- och miljödomstolen bifaller överklagandet och meddelar L.A. dispens för att ta bort odlingsröse 2 på fastigheten B, i enlighet med ansökan.
2. Mark- och miljödomstolen bifaller överklagandet och meddelar L.A. dispens för att ta bort stenvägg 5 på fastigheten A, i enlighet med ansökan.

Villkor

Som villkor för ovan beviljade dispenser gäller:

- Åtgärderna får endast vidtas under den varma säsongen (1 maj - 15 oktober), så att inte fridlysta grod- och kräldjur som eventuellt övervintrar i stenväggen och odlingsröset riskerar att ta skada.

Dok.Id 711630

Postadress
Box 81
351 03 Växjö

Besöksadress
Kungsgatan 8

Telefon
0470-560 100
E-post: mmd.vaxjo@dom.se
www.domstol.se/vaxjo-tingsratt

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00–16:00

- Innan arbetet påbörjas ska kontroll ske av om stenskvätta och/eller andra fågelarter häckar i den aktuella delen av stemmuren och odlingsröset. Om så är fallet får arbetet inte ske under perioden april-juni.
 - Som kompensationsåtgärd ska stenar som tas bort placeras som röse i solbelyst, öppet läge, dock ej i områden med höga naturvärden. Innan stenarna placeras ska de skakas rena från jord och andra massor. Området intill de nya rösen ska skötas under minst fem år så att ingen igenväxning sker.
 - Vid behov ska platserna för de nya rösen först röjas från sly och annan igenväxningsvegetation innan stenar placeras där.
 - Rösen får inte läggas närmare befintliga stenvägg än fem meter.
 - Om arbetet utförs genom entreprenad ska det säkerställas att entreprenörer som ska utföra arbetet får ta del av och följer detta beslut, samt att de förstår vilka försiktighetsåtgärder de ska vidta.
 - Senast sex månader efter att arbetet är slutfört ska L.A. lämna in en redogörelse till Länsstyrelsen i Kalmar län som visar att åtgärden har blivit utförd enligt villkoren i beslutet. I redogörelsen ska fotografier på utfört arbete och kompensationsåtgärderna ingå. Hänvisning ska ske till diarienummer 521-1931-22.
 - Arbetet ska påbörjas inom två år och avslutas inom fem år från detta besluts datum, annars upphör dispensen att gälla. Därefter behövs en ny ansökan om dispens göras, där ärendet prövas på nytt med hänsyn till de omständigheter som då kan råda.
-

BAKGRUND

L.A. har ansökt om dispens från biotopskyddet för att ta bort ett odlingsröse och tre stenmurar i jordbruksmark på den mark han arrenderar. Han ansökte samtidigt om att få lägga igen diken. Syftet med de sökta åtgärderna var att få till ett effektivare jordbruk.

Länsstyrelsen i Kalmar län (länsstyrelsen) beviljade dispens från biotopskydd för borttagande av stenmur (3 och 4), samt avslog L.A.s ansökan om att ta bort ett odlingsröse (2) och en stenmur (5) i beslut den 14 november 2023 (enligt bifogad karta till beslutet).

Länsstyrelsens beslut i den del som avser avslag på ansökan har nu överklagats av L.A. till mark- och miljödomstolen.

YRKANDEN M.M.

L.A. har yrkat att mark- och miljödomstolen ska ändra länsstyrelsens beslut på så sätt att dispens även beviljas för odlingsröse 2 och stenmur 5. Till stöd för talan har han i huvudsak anfört följande.

Det är fel att han inte fått dispens för röset och stenmuren. Det beräkningsverktyg som används är en bra utgångspunkt för de flesta momenten inom växtodling men allteftersom utvecklingen av teknik går framåt hänger beräkningsverktyget inte med i alla aspekter. En aspekt är att han köper in tjänsten gödselspridning (stallgödsel). Entreprenadfirman, liksom andra firmor som utför jobbet åt honom, strävar efter att använda den senaste tekniken gällande digital styrning av maskiner genom GPS. Vid GPS-styrning går det att optimera körningen på ett fält och säkerställa att ingen dubbelspridning sker på ett sätt som är svårt att uppnå manuellt. Samma princip gäller när han själv sprider mineralgödsel och växtskyddsmedel. Han har liksom entreprenadfirmorna investerat i den senaste GPS-tekniken. Kort beskrivet fungerar det i praktiken så att när föraren åker in på ett skifte, och om denna teknik finns på maskinerna, behöver man först åka ett varv på skiftet för att mäta in skiftets ytterkanter. Sedan lägger föraren in raka spår i programmet baserat på det, som

maskinen ska följa, samt lägger in en målgång. Både röset och stenvuren hamnar i vägen för detta arbetssätt. Röset hamnar i vägen för raklinjerna och stenvuren förstör möjligheten att rita in skiftets ytterkanter (ett yttervarv). Det betyder att på dessa skiften får han använda gammal teknik för gödselspridning och växtskyddspridning, de två moment inom växtodling som har störst potential för negativa miljöeffekter. I praktiken innebär det dock mest sannolikt att han hoppar över spridning av gödsel och växtskyddsmedel på skiftena i nära anslutning till biotoperna, vilket garanterat kommer att påverka skörden negativt, vilket på sikt gör åkermarken mindre attraktiv att fortsätta bruka i framtiden. Både gödselspridaren och växtskyddssprutan har en arbetsbredd på 24 meter. Mellanrummet mellan röset och skiftets kant är ca 14 meter. Alltså går inte heller maskinerna in i detta mellanrum.

Han förstår inte varför han inte kan få dispens för stenvuren och röset som han endast vill flytta.

Länsstyrelsen har utöver beräkningsgrunderna (se nedan) valt att inte yttra sig i målet. Gällande beräkningsgrunderna har myndigheten anfört att de gjort egna beräkningar för stenvur 5 eftersom L.A. hade räknat på en tvärgående mur i beräkningen men angett i ansökan att stenvuren var längsgående. Det har bara skett en omräkning av det specifika biotopdatat för den enskilda stenvuren och de har använt samma siffror som L.A. gjort i sin beräkning. Den enda ändringen som gjordes var att ändra tvärgående till längsgående och därför också ta bort vändtegarerna. För övriga biotoper i ansökan har de enbart använt Lars Anderssons egna beräkningar. – Till yttrandet har länsstyrelsen fogat beräkningsgrunder avseende stenvur 5.

DOMSKÄL

Rättsliga utgångspunkter

Odlingsrösen och stenvurar i jordbruksmark är generellt biotopskyddade enligt 7 kap. 11 § första stycket punkten 1 miljöbalken samt 5 § och bilaga 1 punkterna tre

och sex till förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.
Det är således förbjudet att skada naturmiljöerna.

Dispens från förbuden får lämnas av länsstyrelsen i det enskilda fallet om det finns särskilda skäl enligt 7 kap. 11 § andra stycket miljöbalken.

I fråga om åtgärder som underlättar för jordbruket ska det, enligt 7 kap. 11 b § miljöbalken, anses finnas särskilda skäl för dispens om åtgärden behövs för att

- 1) utveckla eller bibehålla ett aktivt brukande av jordbruksmark och
- 2) biotopskyddets syften fortfarande kan tillgodoses med hänsyn till förekomsten av samma typ av biotopskyddsområde eller med hänsyn till naturvärdena hos det biotopskyddsområde som dispensen avser och de naturvärden som biotopskyddsområdet bidrar till i landskapet.

För att kunna tillämpa 7 kap. 11 b § miljöbalken måste båda punkterna i bestämmelsen vara uppfyllda.

I förarbetena till 7 kap. 11 b § miljöbalken uttalas att ett aktivt brukande av jordbruksmark är en förutsättning för att bevara och upprätthålla den biologiska mångfalden i odlingslandskapet, vilket innebär att rationaliseringsåtgärder i vissa fall behöver vidtas. Vidare uttalas att utifrån ett brukningsperspektiv avser hindren i stort sett diken, stenvägar och odlingsrösen och att konkreta åtgärder för att underlätta därmed kan avse igenläggning, flytt eller borttagning av dessa. Regeringen bedömde därför att det fanns utrymme för att utvidga möjligheten att ge dispens för åtgärder som underlättar för jordbruket (prop. 2013/14:141 s. 112).

Genom den första punkten i 7 kap. 11 b § miljöbalken tas hänsyn till det enskilda intresset. För att uppfylla kravet måste den enskilde kunna visa att åtgärden medför positiva effekter för jordbruksföretaget i form av lägre kostnader eller högre avkastning som sammantaget är större än kostnaderna för att genomföra åtgärden (a. prop. s. 162).

Genom andra punkten i 7 kap. 11 b § miljöbalken tas hänsyn till det allmänna naturvårdsintresset. Dispens från biotopskyddet bör framför allt kunna bli aktuellt i fråga om biotopskyddsområden som är vanligt förekommande eller som har ringa naturvärden. (a. prop. s. 162).

Rationaliseringsåtgärder utgör inte ensamt ett särskilt skäl för dispens utan en avvägning behövs i det enskilda fallet där beaktande tas till andra faktorer som sammantaget motiverar dispens från biotopskyddet. Som exempel på situationer när dispens bör kunna ges nämns i förarbetena åtgärder för att slå ihop mycket små åkrar till större enheter genom att ta bort småbiotoper samt att ta bort delar av mindre diken och små stenmurar för att förbättra arronderingen (a. prop. s. 113).

Vid prövning av frågor om skydd av områden enligt 7 kap. miljöbalken ska hänsyn tas även till enskilda intressen. En inskränkning i enskilds rätt att använda mark eller vatten som grundas på skyddsbestämmelse i kapitlet får därför inte gå längre än som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses (7 kap. 25 § miljöbalken).

Genom 7 kap 25 § miljöbalken framhålls att en åtgärd som innebär ett underlättande för jordbruket men som inte uppfyller kriterierna för dispens från biotopskyddet även fortsättningsvis ska kunna ges dispens efter en sammantagen bedömning där hänsyn tas till andra faktorer som t.ex. åtgärdens miljönytta (a. prop. s. 162).

Länsstyrelsen har grundat sitt avslag på resultat från Hushållningssällskapets beräkningsverktyg. Av praxis (bl.a. MÖD 2017:65) framgår att ett beräkningsverktygs värde ligger framför allt i att det ger en indikation på om förutsättningarna för dispens är uppfyllda. Det finns ofta skäl att vara försiktig med att ensamt lägga beräkningsverktygets resultat till grund för bedömningen i dispensfrågan och det måste alltid ske en saklig bedömning av omständigheterna i det enskilda fallet. Detta gäller framför allt bedömningen enligt första punkten i 7 kap. 11 b § miljöbalken där det är frågan om att beräkna den företagsekonomiska

nyttan. En sökande får antas ha gjort en bedömning på företagsekonomiska grunder att åtgärden kommer att bidra till att göra verksamheten mer ekonomiskt hållbar. Det finns i regel inte anledning att ifrågasätta sådan bedömning om det endast är frågan om mindre avvikelser mot resultatet i beräkningsverktyget.

En biotopskyddsdispens får enligt 16 kap. 9 § miljöbalken förenas med skyldigheten att utföra eller bekosta 1) särskild undersökning av berört område, 2) särskilda åtgärder för att bevara berört område, och 3) särskilda åtgärder för att kompensera det intrång i allmänna intressen som verksamheten medför.

Mark- och miljödomstolens bedömning

Mark- och miljödomstolen kan inledningsvis konstatera att det odlingsröse (2) och den stenmur (5) som nu är föremål för prövning, som rätteligen är belägna på fastigheterna B respektive A i Kalmar kommun, utgör biotopskyddsområden.

Inom ett biotopskyddsområde får inte sådan verksamhet bedrivs eller sådana åtgärder vidtas som kan skada naturmiljön. Den huvudsakliga frågan i målet är om det finns förutsättningar för att bevilja dispens för borttagande av odlingsröse (2) och stenmur (5), enligt ansökan.

Bild 1 Objektsplacering med numrering

Odlingsröse 2

Länsstyrelsen beviljade dispens från biotopskyddet för borttagande av stenmur 3 mellan de två västligaste belägna fälten på fastigheten B. Det är området norr om stenmuren som nu är uppe för prövning gällande borttagande av odlingsröse 2, beläget i fältets södra del. Utifrån länsstyrelsens underlag och utredning i ärendet bedömer mark- och miljödomstolen att den ansökta åtgärden för hopslagning av det södra och norra skiftet på fastigheten fått ett positivt företagsekonomiskt nettovärde. Det är även domstolens uppfattning att nu aktuell åtgärd gällande område med odlingsrösen ger samma underlättande för jordbruksdriften och att vinsterna är större än kostnaderna att genomföra åtgärden. Domstolen har särskilt beaktat att de sammanlagda åtgärderna i det aktuella området, inklusive igenläggning av dike 1, medför bättre arrondering med optimerad körriktning och minskning av vändtegar samt minskad risk för överlappning vid spridning av gödsel och växtskyddsmedel (jfr Jordbruksverkets rapport 2013:10 "Översyn av det generella biotopskyddet").

Av utredningen och de bildmaterial som finns i ärendet framkommer vidare, enligt domstolens bedömning, att det finns mycket gott om stenmurar i och mellan de i målet aktuella fastigheterna. Den i ansökan föreslagna kompensationsplaceringen av odlingsröse 2 är belägen i dess närhet. Mark- och miljödomstolen anser därför att biotopskyddets syften fortfarande kan tillgodoses i hög grad.

Sammantaget visar utredningen att borttagandet av odlingsröse 2 kan behövas för att utveckla ett aktivt brukande samtidigt som biotopskyddets syfte fortfarande tillgodoses. Mark- och miljödomstolen konstaterar således att det finns utrymme för att bevilja dispens i denna del med de villkor som framgår av domslutet.

Stenmur 5

Länsstyrelsen har baserat sitt avslag avseende stenmur 5 på en beräkning av att muren är längsgående vilket visar att åtgärden inte uppvisar ett positivt företagsökonomiskt nettovärde. Mark- och miljödomstolen konstaterar att den ursprungliga

beräkningen, baserad på att muren är tvärgående, uppvisar ett positivt företagsekonomiskt nettovärde.

Stenmur 5 skjuter rakt ut mellan två mindre skiften om 4,41 respektive 1,08 hektar (se bild 1 ovan). L.A. anför att beräkningsverktyget inte tar in alla aspekter, som den tekniska utvecklingen med GPS-styrda maskiner som optimerar körning på fält och säkerställer att dubbelspridning inte sker. Han menar att stenmur 5 utgör ett hinder för användning av denna teknik och att de maskiner som idag används, med en arbetsbredd om 24 meter, inte kan användas till följd av stenmur 5.

Mark- och miljödomstolen noterar att läget för stenmur 5 mellan de två skiftena medför att det uppstår en trång passage om drygt 22 meter. Detta betyder att det finns en begränsning i användandet av maskiner som har en arbetsbredd om 24 meter. Utifrån de faktiska förhållandena konstaterar domstolen att sammanslagningen av de aktuella skiftena skulle förbättra arronderingen inom området. Därtill möjliggörs användning av större maskiner vilket minimerar överlappning vid spridning av gödsel och växtskyddsmedel, medförande en positiv miljöeffekt. Åtgärden kan därmed antas ha en betydelse för att utveckla och bibehålla ett aktivt brukande av jordbruksmark på så sätt som avses i miljöbalken.

Av utredningen och de bildmaterial som finns i ärendet framkommer vidare, enligt domstolens bedömning, att det finns mycket gott om stenmurar och rösen i det aktuella området. Mark- och miljödomstolen anser därför att biotopskyddets syften fortfarande kan tillgodoses i hög grad.

Sammantaget visar utredningen att borttagandet av stenmur 5 kan behövas för att utveckla ett aktivt brukande samtidigt som biotopskyddets syfte fortfarande tillgodoses. Mark- och miljödomstolen konstaterar således att det finns utrymme för att bevilja dispens i denna del med de villkor som framgår av domslutet.

Sammanfattning

Mot den angivna bakgrunden finner mark- och miljödomstolen att det finns förutsättningar att medge dispens från biotopskyddet för borttagande av odlingsröse 2 och stenmur 5 i enlighet med L.A.s ansökan. Vid denna bedömning har domstolen särskilt beaktat möjligheter till god arrondering och att det även efter borttagandet finns odlingsrösen och stenmurar i området. Mark- och miljödomstolen bedömer det lämpligt att förena dispensen med villkor vad gäller bl.a. kompensationsåtgärder (se domslutet). Överklagandet ska således bifallas.

Mark- och miljödomstolen erinrar om den information som länsstyrelsen lämnar i det överklagade beslutet (se s. 5).

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast, med hänsyn till mellankommande helg, den 2 april 2024.

Urban Lund

Emma Sjögren

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Urban Lund, ordförande, och tekniska rådet Emma Sjögren. Föredragande har varit beredningsjuristen Mikael Lundmark.